

Urbański, Andrzej

Półziemianka wczesnośredniowieczna z Guciowa stan. IX, woj. zamojskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 3, 148-150

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANDRZEJ URBAŃSKI

PÓLZIEMIANKA WZESNOŚREDNIOWIECZNA Z GUCIOWA STAN. IX, WOJ. ZAMOJSKIE

W lipcu 1997 roku mieszkaniec Guciowa, gm. Zwierzyniec Stanisław Jachymek poinformował dział archeologii Muzeum Okręgowego w Zamościu o odnalezieniu w czasie wykonywania wykopu budowlanego paleniska z zawartością kamieni i fragmentów ceramiki. Po zweryfikowaniu informacji na miejscu odkrycia okazało się, że w wykopie na głębokości około 1 m odsłonięto północno-zachodni narożnik obiektu z paleniskiem. Obiekt zlokalizowany jest na terenie osady z okresu wczesnego średniowiecza (Guciów stan. IX), znanej z wcześniejszych badań sondażowych (H. Zoll-Adamikowa 1974, s. 161) i weryfikacji powierzchniowych (H. Wróbel 1983). Stanowisko położone jest w dolinie Wieprza na terenie terasy nadzalewowej, w sąsiedztwie szkoły podstawowej wykorzystywanej obecnie przez Instytut Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie, w obrębie gospodarstwa S. Jachymka.

W północnej ścianie wykopu budowlanego uwidocznił się zarys jamy o profilu trójkątnym, której dno znajdowało się na głębokości ponad 1,5 m od powierzchni. Średnica jamy wynosiła ok. 2,0 m. Wypełnisko stanowił jaśniejszy piasek. Na dnie zalegała warstwa gliny. W czasie oczyszczania profilu natrafiono w obrębie jamy na kilka fragmentów ceramiki z epoki brązu (kultura trzciniecka ?) i drobne kamienie wapienne.

W celu rozpoznania charakteru obiektu odkrytego w południowej części wykopu budowlanego założono wykop badawczy o wymiarach 5 x 5 m obejmujący częściowo wykop budowlany. W jego obrębie na głębokości ok. 0,5 m pojawił się zarys wypełniska obiektu o wymiarach ok. 3,5 x 4,0 m, dość wyraźnie odcinający się od jaśniejszego piasku. W wypełnisku obiektu, którego spąg znajdował się na głębokości 1 m od powierzchni, zarejestrowano drobne fragmenty węgla drzewnych, grudki polepy, kamienie wapienne oraz ok. 120 fragmentów ceramiki. W partii przydennej pośrodku obiektu, na głębokości poniżej 100 cm natrafiono na ślady dwóch zwęglonych słupów drewnianych. Jeden ze słupów o kwadratowym przekroju poprzecznym i grubości 30 cm był zastrzony i wbity w jasny calcowy piasek na głębokość ok. 20 cm. Nieregularny zarys drugiego słupa był słabiej widoczny. Dzięki szybkiej informacji o odkryciu udało się przebadać obiekt prawie w całości. Można uznać go za pozostałości chaty półziemiankowej o konstrukcji drewnianej z dachem wspierającym się na drewnianych słupach zlokalizowanych w centrum. Niestety, prawie całkowicie zniszczeniu uległo palenisko znajdujące się w północno-zachodnim narożniku obiektu. We-

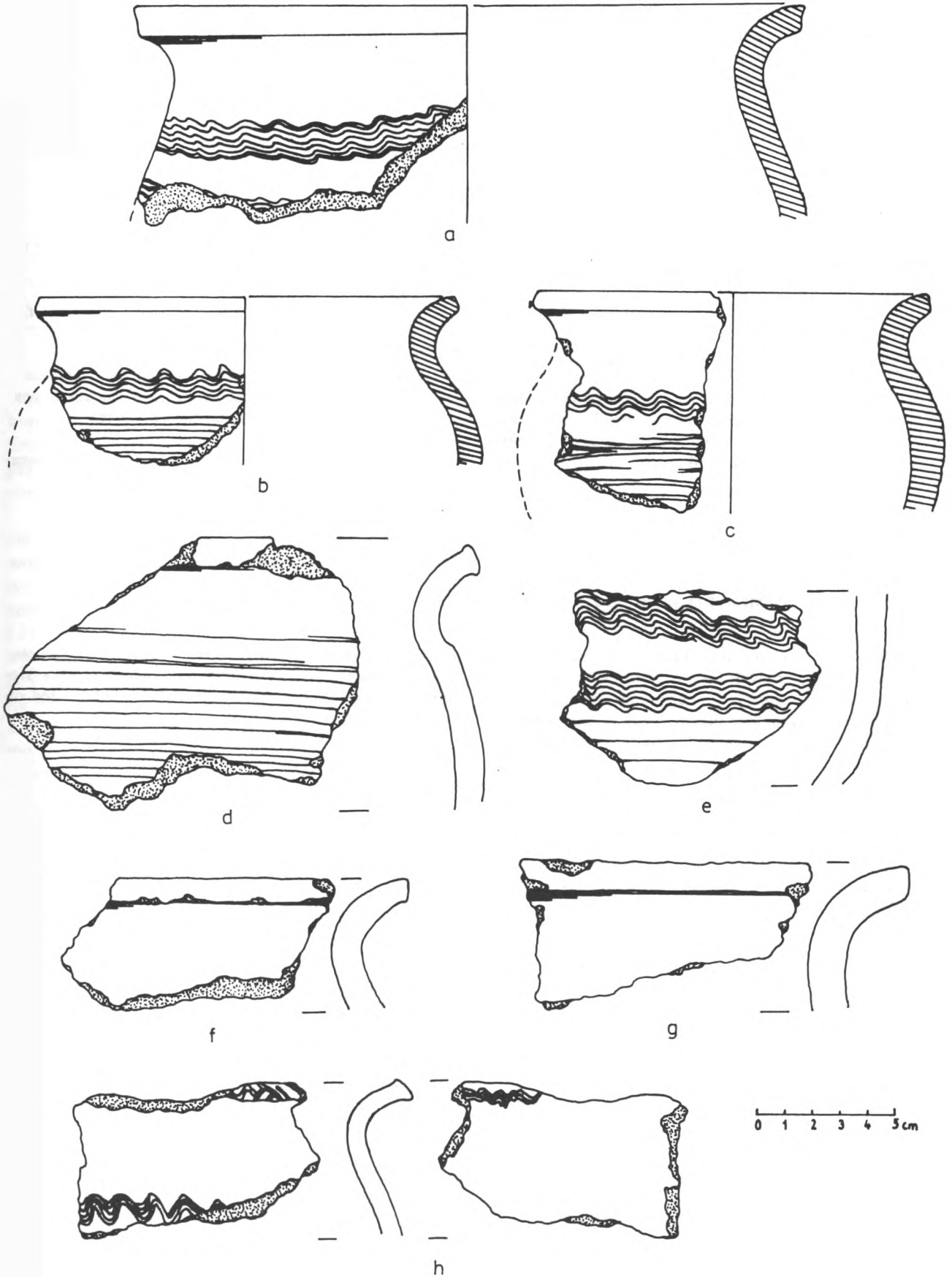
ług informacji uzyskanych od odkrywcy posiadało ono średnicę ok. 60 cm i wyłożone było fragmentami ceramiki, polepy i kamieniami wapiennymi.

Materiał ceramiczny pochodzący z wypełniska półziemianki i resztek paleniska w jej narożniku ma dość jednorodny charakter (ryc. 1: a-g). Fragmenty pochodzą z garnków o profilu esowatym. Naczynia wykonane były z gliny żelazistej schudzonej domieszką średnio- i drobnoziarnistego tłuczni oraz piasku. Na dnach naczyń widoczne są ślady podsypki z piasku. Naczynia zdobione są pasmami drobnych, poziomych żłobków różnej szerokości oraz ornamentem w postaci pojedynczej lub wielokrotnej linii falistej, występują również przypadki łączenia obu tych ornamentów. Kilka fragmentów zdobionych jest odciskami stempelka układającymi się w poziome, dookolne ciągi. Ornament występuje głównie w górnej części brzuśca pod załomem szyjki, sporadycznie sięga maksymalnej wydętości brzuśca. Naczynia wykonane zostały w ręku, a następnie dość silnie obtoczone. Profile wylewów w przeważającej liczbie są ukośnie ścięte. Nieliczne są zaokrąglone i pogrubione. Powierzchnia naczyń barwy brunatnej i szarobrunatnej, jest niejednolita, obok chropowatych spotyka się dobrze wygładzone. Powierzchnia ma kolor brunatny, szarobrunatny, niekiedy widoczne są ślady okopcenia.

Zespół ceramiki pochodzący z wypełniska półziemianki posiada wiele analogii wśród materiałów z terenu Małopolski datowanych na okres IX-X w. Według A. Żakiego (1974, s. 181, 201) naczynia tego typu występują głównie w II okresie wczesnego średniowiecza, m.in. w Krakowie. Podobne znane są z grodziska w Chodliku (A. Gardawski 1970, s. 48-52) oraz z podobnego obiektu z Kraśnika (Z. Wichrowski 1997, s. 150-151).

Z wcześniejszych badań cmentarzysk położonych w dolinie Wieprza w okolicach Guciowa oraz z terenu osady (stan. IX) pochodzą analogiczne materiały datowane przez H. Zoll-Adamikową na okres IX i może X w. Na podstawie ceramiki można więc datować obiekt-chatę na IX - X w.

W sąsiedztwie obiektu po stronie wschodniej zarejestrowano intensywne ślady spalenizny i zarys paleniska wyłożonego kamieniami wapiennymi i polepą. Na dnie paleniska zalegała kilkucentymetrowa warstwa gliny. W jego obrębie natrafiono również na niewielką ilość fragmentów ceramiki, m.in. fragment naczynia o ściętym ukośnie i pogrubionym brzegu. Brzegi tego typu znane są ze Strzyżowa, gdzie zostały wyodrębnione jako grupa V datowana na wiek IX i X (K. Musianowicz 1975,

Ryc. 1. Guciów, stan. IX. Ceramika z wypełniska półziemianki (a-g), z paleniska na zewnątrz obiektu (h) (rys. D. Łysiak).

s. 109) oraz ze stanowiska II E w obrębie zespołu osadniczego w Kolonii Czermino (A. Urbański 1982, s. 32).

Badania w Guciowie miały charakter ratowniczy i wymuszone zostały koniecznością szybkiego zarejestrowania odsłoniętego przypadkowo obiektu. Prawdopo-

dobnie mamy tu do czynienia z chatą-półziemianką, która znajdowała się na północno-zachodnim skraju rozległej osady, jednej z trzech położonych w sąsiedztwie grodziska wczesnośredniowiecznego „Monastyr” zlokalizowanego na kulminacji wzniesienia w odległości ok. 0,5 km.

LITERATURA

- Gardawski A.
1970 *Chodlik, cz. I. Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy*, Wrocław.
- Musianowicz K.
1975 Osada z IX-X w. w Strzyżowie, WA, t. 40, s. 83-112.
- Urbański A.
1982 *Stanowisko 2 - podgrodzie w obrębie wczesnośredniowiecznego kompleksu osadniczego w miejscowości Czermino gm. Tyszowce, woj. zamojskie. Z badań wykopaliskowych w roku 1979*, mps mgr UMCS
- Wichrowski Z.
1997 Chata wczesnośredniowieczna z Kraśnika, APŚ, t. 2, s. 149-152.
- Wróbel H.
1983 *Badania powierzchniowe na obszarze AZP 91-86*, mps WKZ Zamość.
- Zoll-Adamikowa H.
1974 Wyniki wstępnych badań wczesnośredniowiecznego zespołu osadniczego w Guciowie, pow. Zamość, Spr. Arch. t. 26, s. 116-168.
- Żaki A.
1974 *Archeologia Małopolski wczesnośredniowiecznej*, Wrocław.

ANDRZEJ URBAŃSKI

SEMI-SUBTERRANEAN HUT FROM GUCIÓW, SITE IX, ZAMOŚĆ VOIVODSHIP

In July 1997, an inhabitant of Guciów informed us about a discovery of a feature with a hearth. The rescue excavation allowed for distinguishing a 1 m deep semi-subterranean hut measuring 3,5 x 4,0 m. The filling contained numerous potsherds as well as limestone and charcoal. On the basis of the

pottery materials, the feature can be dated to the 9th-10th centuries. It was situated at the north-west limit of an early Medieval settlement connected with a stronghold located on a promontory just 0,5 km away.

Muzeum Okręgowe w Zamościu